

UKREPI IN PREDPISI

Prepoved nočnega dela v industriji in gradbeništvu zaposlenih žensk

Zvezni izvršni svet je že lani med 10 uro zvečer in 7 uro zjutraj ratificiral konvencijo mednarodne traj. Samo v podjetjih, ki delujejo organizirano o nočnem delu po sezonsko, in takrat, ko to

I. Bibić: Proizvodno posvetovanje

žena. Da bi zagotovili izvajanje te konvencije, so anketirali delavke, ki delajo ponoči glede na njihovo zdravstveno stanje ter življenjske pogoje in analizirali gospodarsko stran problema. Na podlagi tega in na podlagi posvetovanja o stališču centralnega sveta Zveze sindikatov in zvezne Industrijske zbornice so sprejeli odlok o prepovedi nočnega dela za žene, ki so zaposlene v industriji in gradbeništvu.

Odlok prepoveduje nočno delo žena v industrijskih in gradbenih podjetjih. Prepoved se nanaša samo na tiste delavke, ki delajo neposredno v proizvodnji, ne pa tudi na tiste, ki normalno ne opravljajo nočnih del. Prepoved se torej ne nanaša na tiste žene, ki jih v podjetjih imajo za uslužbenke, ali pa ki so zaposlene v sanitarnih in socialnih službah (daktilografkanje, higienciarka, servirke, snadžilke). Prepoved se nadalje tudi ne nanaša na intelektualke, ki zavzemajo vodilna in odgovorna mesta tehničnega značaja in tiste žene, ki delajo sicer v proizvodnji, toda ne neposredno, to je direktno s stroji.

Prepoved nočnega dela obsega obdobje najmanj enajst neprekinjenih ur, od teh mora biti 7 ur zahtevajo izredne okoliščine, se

prekinitev lahko zmanjša na 10 neprekinjenih ur (največ za 60 dni na leto).

Odlok določa izjeme, v katerih se vendarle lahko dovoli ženam nočno delo. Nočno delo za žene se lahko dovoli v primeru prekinitev dela, ki je nastala zaradi višje sile, ali pa če se delo opravlja s surovinami in materiali, ki se hitro kvarijo, pa jih je nujno treba predelati. V takih primerih lahko upravni odbor dovoli ženam nočno delo. O tem pa mora obvestiti pristojno inšpekcijo dela.

Nočno delo žena pa se lahko dovoli tudi takrat, če zaradi izrednih okoliščin to zahtevajo koristi skupnosti. Tu gre za podjetja posameznih vej, v katerih je objektivno nemogoče ukinit nočno delo žena brez negativnih posledic bodisi za gospodarstvo v celoti bodisi za žene, ki so zaposlene v teh podjetjih. To se bo zlasti dogajalo v podjetjih tekstilne veje. Odlok o dovolitvi nočnega dela žena v takih primerih izdaja zvezni izvršni svet potem, ko je dobil mnenje centralnega sveta ZSJ in ustrezne zvezne zbornice, in sicer na predlog pristojnega ljudskega odbora ali republiškega sveta.

Noščim ženam in materam dolžam se osem mesecev v nobenem primeru ne more dovoliti nobeno nočno delo.

Glede na to, da bo na odločba v precejšnji meri vplivala na razdelitev delovne sile (podjetja bodo mora zaposliti druge delavce na mestih tistih žena, ki jim je z odlokom prepovedano nočno delo, njih pa bo treba razporediti na druga dela), je bilo potrebno določiti daljši rok za izvajanje sprejetega odloka. Zaradi tega bodo podjetja dolžna, da svoje poslovanje prilagodijo temu odloku do 30. junija leta 1957.

V vojvodinskem pitališču prašičev

KREDITI ZA POKRITJE IZGUB

Kmetijske organizacije in trgovska podjetja, ki se pretežno ukvarjajo z rejo prašičev so imele lani izgube, ki jih niso mogle kriti na redni način. Zato je zvezni izvršni svet izdal odločbo, na podlagi katere bo Narodna banka odobrila omenjenim organizacijam kredite za kritje izgub, ki so nastale v letu 1955.

Razen tega je bila izdana odločba, na podlagi katere bodo državna posestva in kmetijske za-

druge lahko dobile kredite za kritje izgub, ki so nastale v letu 1954. Kredite za kritje izgub bodo v prihodnjem letu uporabljala tudi državna posestva, pri katerih so nastale izgube zaradi nenadnih poplav ali delovanja podtalnih vod.

Vse te odločbe imajo namen omogočiti normalno delo omenjenih kmetijskih organizacij in pomenijo zato prispevek k naporom za povečanje kmetijske proizvodnje.

Odgovor bralcu iz Splita Koprodukcija ali kooperacija?

Pri nas se v zadnjem času močno razvija koristna iniciativa: več podjetij iste stroke se dogovori, da bodo proizvajala kak izdelek tako, da vsako posamezno podjetje izdelava samo določen del končnega proizvoda. »Djuro Djaković«, livarna iz Osijek, itd. n. pr. skupno organizirajo proizvodnjo šivalnih strojev. Novi savski most v Beogradu je prav tako proizvod podobnega sodelovanja nekaterih naših in tujih podjetij. Bralac sprašuje, ali za ta pojav bolje ustreza izraz »kooperacija« ali »koprodukcija«.

Ekonomski proces, o katerem govorimo, je zapleten. Pravzaprav noben od obeh izrazov sam po sebi ne obsega njegove celotne vsebine. Pravilneje — potrebna sta oba izraza. Do določene stopnje ta proces predstavlja koprodukcijo, potem pa se spreminja v kooperacijo!

Prva faza procesa vključuje: a) sporazumno proizvodno sodelovanje podjetij, t. j. medsebojno delitev dela,

b) proizvodnjo enega dela prihodnjega proizvoda v obratu posameznega podjetja.

Ti procesi še niso kooperacija. Zakaj?

Res je, da po tej poti raste obseg proizvodnje teh podjetij. Podjetja bolje izkoriščajo svoje kapacitete, povsem namreč zaposlujejo posamezne obrate — široka grla. To je zelo važno za dvig produktivnosti dela v teh podjetjih in za povečanje družbenega bogatstva.

Toda do tod vendarle nimamo še nobenega novega, neposredno skupnega dela. Skupno delo opravljajo še vedno v samih posameznih delovnih kolektivih, ne pa vsi posamezni kolektivi skupno. Tu tudi še ni nobenega skupnega izkoriščanja nekaterih skupnih splošnih pogojev za proizvodnjo. Zaradi tega se še ne more izraziti vrsta tistih momentov, ki izhajajo iz neposredno skupnega dela, t. j. iz kooperacije, in ki ga

spreminjajo v novo družbeno proizvodno silo.

Sporazumno sodelovanje ne ustvarja nove proizvodne sile družbe. Tako sodelovanje samo omogoča boljše izkoriščevanje tistih proizvodnih sil, s katerimi družba že razpolaga.

V teoriji isti proces lahko poteka tudi drugače. Namesto vnaprej določenega sodelovanja je možno sodelovanje uresničiti tudi vnaprej, preko tržišča. Kolektivi preprosto z vso svojo kapaciteto proizvajajo za tržišče. Zaposlujejo tudi »široka grla« nekaterih svojih obratov s tem, da proizvajajo kake ose, zobata kolesa itd. Ni nujno, da razmišljajo o tem, ali bo kdo takšno os vgradil v kako aparaturo in kdaj bo to storil.

Prednost vnaprejšnjega sodelovanja je v tem, da v določenih merih — v zvezi z izdelovanjem kakšnega novega proizvoda — brzda stihijo tržišča. Koprodukcija urejuje vrsto tehničnih podrobnosti, količino itd. pri izdelovanju posameznih delov. S tem prihrani določeno količino družbenega dela, ki bi bilo zapravljeno, če bi ga usmerjalo tržišče.

Zato odnosom sporazumnega sodelovanja med kolektivi bo-

lje ustreza pojem »koprodukcija«.

Toda proces ima tudi svojo drugo, končno fazo: proizvodnjo novega izdelka — recimo šivalnega stroja — ki so jih izdelali na raznih točkah proizvodnje (Osijek, Slavonski Brod itd.). To mora nekdo organizirati — bodisi kot nov obrat, bodisi kot samostojno podjetje. Naj bo tako ali drugače, nekje se mora pojaviti nov kolektiv (ali obrat), novi »združeni delavci«. To pa je kooperacija. Ta je tista, ki proizvajajo stroj, odn. sestavlja ga iz raznih delov, nekaj dodaja, paketira itd. Kot »združeni delavci« ima vse lastnosti kooperacije, pomeni namreč ustvarjanje nove družbene proizvodne sile.

Drugi, končni del procesa je torej kooperacija.

Pripomnimo še tole. Koprodukcija — kakor tudi tržišče — temelji na delitvi dela v družbi, med različnimi proizvajalci. Kooperacija (če nima povsem preproste oblike) temelji na delitvi dela znotraj enega samega proizvodnega organizma. O tem bomo obširneje razpravljali v naših prihodnjih sestavkih v tečaju politične ekonomije.